

**Botaniska Föreningen i Göteborg
och Västergötlands Botaniska Förening
Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2017 (del 1)**

För exkursionerna gäller:

- Deltagande i exkursion bör – om inte annat anges – anmälas till Kenneth Bergerson, 0707-87 24 15, gärna med sms. Ange vilken exkursion det gäller, namn, telefon samt om du har tillgång till bil och kan ta med passagerare. Bilburna bör alltid anmäla sig – för planeringens skull – och om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om de är flera). Endast de som är anmälda kan informeras om sena ändringar i programmet eller om exkursionen skulle behöva ställas in (kontrollera gärna även på www.bfig.se eller *Botanik i Väst* på Facebook). Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas, om inte annat anges. Glöm inte lupp och anteckningsbok!
- Ta med matsäck – även på kvällsturer, om du så önskar.
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i tillräckligt god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning; på många lokaler är parkeringsmöjligheterna begränsade.
- Rekommenderad ersättning till bilägaren är 24 kronor per mil, att fördelas mellan alla i bilen (alltså även föraren), om inte annat har avtalats.
- Kontrollera kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning; om så skett gäller normalt de tidsmässigt närmaste avgångarna.
- Till exkursionerna är även icke medlemmar välkomna att följa med, men vid begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Kenneth Bergerson (0707-87 24 15), Eva Andersson (031-58 31 41), Birgitta Lindqvist (0701-73 62 14) eller direkt till exkursionsledaren.

Onsdag 5 april: Ta med fikakorgen och följ med *Gösta Börjeson* till **Baskarp** och möt vårfloran där. Vi besöker ett gammalt bergbrott och betade ängar, där floran är lite annorlunda än vi är vana vid i Habo. Packa gärna med en flora och en kikare. Samling vid hembygdsgårdens parkering klockan 18:00 för samåkning.

Onsdag 26 april: Traditionell kvällspromenad genom den fagra **Vitsippsdalen** ledd av *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna borde vid denna tid blomma som bäst; för övrigt bör vi kunna få se bl a gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, skogsbingel, dårört, vätteros och lundvårlok i blom. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling utanför växthusentrén i Botaniska trädgården klockan 17:30. Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Anmälan senast 25 april till Erik (070855 96 28 – Ring, skicka inte sms!).

Torsdag 4 maj: Vi gör en promenad i den sköna majkvällen vid nedre delen av **Lärjeån** under ledning av *Lars Erik Norbäck*. Skogsbingel och vitsippor blommar fortfarande fint, den dekorativa strutbräken vecklar ut sig nära ån. Fågelsången bör vara intensiv med nyanlända sångare; kanske ser vi forsärla och med stor tur kungsfiskare vid ån. Vid vattenfallet söder om Hjällbo har tidigare trift funnits, osäkert om den finns kvar. Skärmstarr och slokstarr har setts, troligen är det ännu för tidigt på säsongen för dessa. Promenaden blir 2-3 km i mestadels lättgången terräng. Glöm inte att ta med kvällsfika. Samling vid Lärjeledens startpunkt klockan 17:30. Platsen ligger vid Gamlestadsvägen, där den korsar Lärjeån söder om Hjällbo. Här finns möjlighet att parkera, och buss 78 har hållplats Lärjeholm; åk antingen från Gamlestadstorget eller Hjällbo.

Lördag 6 maj: Mosippsexkursion till Herrljunga och Vårgårda med *Sören Svensson*. Vi besöker Orraholmen, Remmene skjutfält och Tånga hed och hoppas få se mo- och backsippor i full blom samt även cypresslumner. Cirka 1 km vandring i lätt terräng.

Samling vid Botanhuset klockan 9:15 och framför Herrljunga järnvägsstation 10:30. I händelse av militär skjutövning kan exkursionen ställas in. Anmälan senast 4 maj.

Lördag 13 maj: Vi går en lätt vandring på betade strandängar och hållmarker på **Ramsvikslandet** under ledning av *Evastina Blomgren*. Förhoppningsvis hälsar lärkan oss välkomna vid Haby, och små vårblommor lyser i gräset. Kanske kan vi fortfarande se sandviol i blom, och stenkrassing visar sig förhoppningsvis tillsammans med alla de andra små gula, vita och blå plopparna i gräset, där speciellt grusbräcka bör stå i blom. Utefter kanten av hållarna bör västkustarv och två arter skörbjuggsört lysa fint. Sand- och dvärgmaskrosor ska vi försöka bestämma till art. Om vädret är oss nådigt får vi också en fin fikastund med vacker utsikt över ett förhoppningsvis blått hav. Därefter tar vi en liten tur upp i berget till Dammbacken och nyss röjda marker och ser vad som lockats fram där buskarna dolt marken. Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Samling vid Botanhuset 9:00 och Haby p-plats klockan 11:00. Anmälan senast 11 maj.

Tisdag 16 maj: Nybörjarexkursion till **Hökålla** naturområde på Hisingen under ledning av *Sören Svensson*. Genom området rinner Kvillebäcken och här finns ett rikt fågelliv och en mängd växter, t ex gullvivor på våren. Kanske gör vi en avstickare till den rara källfränen, som växer i närheten. Cirka 3 km vandring i lättgången terräng. Samling på parkeringen vid busshållplatsen Lillhagsparken Södra klockan 18:00. Anmälan senast 15 maj.

Tisdag 23 maj: En kvällsutflykt till **Kippolmen** ledd av *Hans Starnberg*. Denna urbergskulle vid Nordre älv hyser en rik torrbacks- och strandflora, och även de angränsande markerna är av stort botaniskt intresse. Bland växter vi hoppas träffa på kan nämnas brudbröd, trift, gräslök, smörbollar och ormrot. Cirka 2 km vandring i lätt terräng. Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Samling vid Botanhuset klockan 17:15 och vid busshållplatsen Kippolmen kl 18:00 (buss 22 från Hjalmar Brantingsplatsen 17:14, men kontrollera tiden med Västtrafik). Anmälan senast 21 maj.

Söndag 28 maj: Exkursion till **Brattholmen** på Orust ledd av *Tore Mattsson* och *Olle Molander*. Brattholmen, sydost om Varekil, är en riktig liten pärla med rik flora betingad av metabasisk berggrund, skaljord och god beteshävd. Så här års bör de många slätterfibblorna stå i fin blom, i sällskap av blodnäva och kungsmymta. I strandnära terräng tittar vi bland annat på smal käringtand, blågrönt mannagräs, loppstarr, spåtistel, lundtrav och atlantmaskros. Om våren är sen kanske vi också kan hitta några sällsynta maskrosarter. Högre upp på holmen möter vi getapel, hällebräken och falkbjörnbär, och under en samling lindar underviol och fågelfotsmossa. I det området lär det också passa med en fikapaus, där vi har fin utsikt över Halsefjorden. Vandringen är cirka 2 km och går i lätt till medelsvår terräng. Höga stövlar kan behövas om stenbron som leder ut till holmen översvämmas av högvatten. Samling vid Botanhuset klockan 9:00 och vid bensintappen vid Varekil kl. 10:00. Anmälan senast 26 maj.

Tisdag 30 maj: En kvällsexkursion till **Vinningsbodalar** i Bohus under ledning av *Pelle Dalberg*. På en lättgången cirka 2 km lång vandring genom ädellövskogen får vi förhoppningsvis se bl a underviol, trolldruva, skogsvicker, sårläka, gullpudra, granspira och skavfräken. Vi passerar också den välhävde Björkärrs slätteräng. Samling vid Botanhuset klockan 17:15 och vid Nettos parkering i Bohus 18:00. Med tåg åker man till Bohus och med buss till Bohus Centrum. Anmälan senst 29 maj.

Onsdag 31 maj: *I ett arrangemang av Länsstyrelsen i Halland leder Jan Kuylenstierna en vandring i Särö Västerskog i försommartid. Samling vid parkeringen klockan 18:00.*

Lördag 3 juni: Försommarexkursion till **Tjolöholm** söder om Kungsbacka. *Börje Wernersson* tar med oss i de natursköna omgivningarna vid Tjolöholms slott. Vi går

genom vacker lundvegetation öster om slottet, med bl a ädellövträd, tandrot, lundslok och violer, och vi bekantar oss med fröinkomlingar runt parkens damm, som vitfryle och parkgröe. Där finns även bitterskråp, men den är utblommad vid den tiden. Vidare studerar vi strandvegetationen invid slottet och lövskogen väster därom, där vi hoppas hitta gullpudra och blåsippta. Vi kommer att kunna njuta av fågelsång under vandringen. Turen beräknas ta 4-5 timmar, inklusive tid för förtäring av medhavd matsäck. Stövlar rekommenderas men är inte nödvändiga. Vi samlas klockan 9:00 vid Botan och 10:00 på parkeringen vid fågeltornet (sydöst om slottet vid viken), där vi kan stå utan kostnad. Anmälan senast den 1 juni till Börje Wernersson (0737-25 56 78).

Lördag 10 juni: Vi besöker det blivande naturskyddsområdet **Stora Amundö** i försommarskrud. Vår guide *Aimon Niklasson* berättar om öns historia och skillnaden mellan betesäng och slåtteräng, som syns väl från bron. Vi ser på desmeknopp och liten nunneört (i blom och frukt) i ekbacken upp mot platsen där öns sista två innevånare bodde. Kanske är en ny pälsticka på väg, och de vilda rosorna bör väl vara åtminstone i knopp. Vi lär känna lindens röda knoppar med spirande blad och kanske galler redan. I den sandiga gropen tillkommer andra ”vår”-primörer, och kanske visar sig något vildbi i sandkanten eller i gamla insektshål i den döda almlågan. Vi vandrar genom alkärret där vi lär känna några kärllkryptogamer, fåglar, mossor och lavar. Vid stranden lär vi vad som växer där och som spolats upp, medan ejdrarna nog fortfarande kurtiserar i Kungsviken. Beroende på vattenstånd och väder väljer vi sedan olika vägar, men räkna med strandmalört och öns enda kattfotslokal, kanske spikblad, och vi ser på strandkantens lavar och vinterståndare av kärrtörel med spirande bladskott. Oavsett väg tillbaka ser vi lundvårlök. Matsäck är en god idé, liksom lupp och kikare och kanske badkläder för den hugade. Vid torr väderlek behövs inte stövlar. Samling vid bron klockan 10:00. Anmälan senast den 8 juni.

Söndag 18 juni: *De Vilda Blommornas Dag*; se separat program.

Onsdag 21 juni: En kvällsvandring i **Bokedalen** i Jonsered under ledning av *Kenneth Bergerson*. Vi kommer att särskilt ägna oss åt gräs och andra stråväxter samt ormbunkar, artgrupper som många tycker verkar ”svåra”. Mest blir det vanliga och typiska arter, men även sällsyntheter som den förra året återfunna skuggsvingeln hoppas vi kunna visa. Och vi tittar naturligtvis även på övriga växter i det vackra och omväxlande landskapet. 2-3 km vandring i delvis fuktig och kuperad terräng. Samling klockan 17:30 vid p-platsen norr om Jonsered station; det går lätt att ta sig dit med pendeltåget Göteborg-Alingsås. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 20 juni.

Söndag 25 juni: En vandring i ett av Sveriges finaste orkidéområden, **Nohlmarken**, söder om Skövde, med *Kurt-Anders Johansson* (0706-30 17 36) och *Rolf-Göran Carlsson*. Här kan man under en säsong finna inte mindre än hälften av alla i länet funna orkidéer, nämligen 15 arter. Vid tidpunkten för denna vandring är blomsterprakten överväldigande, av orkidéerna brudsporre och skogsnycklar, men vi får även se höskallra, natt och dag och mycket annat. Samling vid Botan klockan 8:00 och på Nohlmarkens parkeringsplats 10:15. Anmälan senast 23 juni för den som vill samåka från Göteborg.

Onsdag 28 juni – söndag 2 juli: Botanikdagarna i Skåne; se program i SBT.

Söndag 2 juli: *I ett arrangemang av Västkoststiftelsen leder Jan Kuylenstierna en vandring från vattenfallet vid **Ramhulta** till ängarna vid Buarås vid Lygnern. Samling vid reservatsparkeringen Ramhulta klockan 10:00.*

Tisdag 4 juli: Om **Englandsnycklarnas expansion i Lidköping** berättar vår guide *Olof Jansson* (0705-69 03 86). Förutom i Östra hamnen och Västra hamnen finns hundratals englandsnycklar – både äkta och leopardnycklar – på ytterligare två platser

väster och sydost därom. Vi tittar på alla kända lokaler; i Östra hamnen rör det sig nu om minst 5.000 upp till meterhöga orkidéer. Samling vid Botanhuset klockan 08:00 och vid parkeringen framför värmeverket i Lidköping klockan 10:00. Anmälan senast 2 juli för den som vill samåka från Göteborg.

Torsdag 6 juli: Nybörjarexkursion till **Trollspisberget** i centrala Göteborg ledd av *Kristoffer Hahn*. Det här, för många obekanta, naturområdet strax söder om Götaplatsen bjuder på ett urval av växter ur vår vardag och en praktfull utsikt över staden. Cirka 1.5 km vandring i blandad terräng. Samling vid lekplatsen intill Renströmsparkens Näckrosdamm klockan 18:00. Anmälan senast 4 juli.

Tisdag 11 till söndag 16 juli: Årets långexkursion går till de fjällnära trakterna kring **Röros och Folldal** i Norge och leds av vår norske föreningsmedlem *Roger Halvorsen*. Vi bor 5 nätter i tvåbäddsrum – enkelrum erbjuds mot pristillägg – på Vauldalen Fjellhotell några mil öster om Röros, med frukost, lunchpaket och middag. Exkursionerna sker i fjällnära trakter, dels kring Röros, dels i Folldal söder om Dovre, enligt följande preliminära program: *Sølandet*, ett slåttermarksområde, naturreservat sedan länge. Här finns ett tiotal orkidéarter, bl a brunkulla, lapp-, blod- och ängsnycklar samt några hybrider, vidare ett stort antal starrarter samt bruntåg, och vid parkeringen har det hittats fyra låsbräkenarter. Vid *Sakrisvollen* växer i ett reservat en hel del sibirisk aster. *Skårhammardalen* bjuder på skuggviol, som dock inte blommar vid denna tiden. I nordänden av *Røragen* finns myrstarr och kung Karls spira. Vi kommer att få se alla tre arterna tätört, och områden med olivinsten kan bjuda på speciella former av flera arter. Vid Röros centrum, vid *Risvollen*, finns en rikmyr där det bör vara möjligt att hitta jämtstarr. Därutöver finns i Rörosområdet mycket av den norska fjällfloran representerad. I *Folldal* med omgivning hopplas vi kunna få se så fina saker som brokstarr och andra starrarter, krypsäv, klådris, dvärgsyra, fjäll- och smalviva med flera godbitar. En bit från vägen mellan Folldal och Hjerkin kan vi hitta dovrevallmo, mosippa, norsk malört, fjällgröna och lappfingerört. Om det finns tid och intresse kan vi leta upp tågstarr, slakstarr och taigastarr samt myrull. Åtminstone en av dagarna har professor Reidar Elven lovat att följa med oss ut; han är född och uppvuxen i Röros och känner floran väl. Kostnaden för boende, måltider och exkursionsledning beräknas bli cirka 6.000 kronor, med viss reservation för ändrad valutakurs; för bilresor tillkommer cirka 1.200 kronor vid 4 i bilen. Deltagarantalet är maximerat till 24 personer; vid överanmälan får de sist anmälda utgå. Bindande skriftlig anmälan ska ske senast den 10 april till *Kenneth Bergerson, Karduanmakaregatan 26, 415 07 Göteborg* eller *kenneth@bergerson.se*. Utförligare program sänds till de anmälda under juni. *Observera: Denna resa är öppen endast för medlemmar i BFiG eller VBF.*

Söndag 23 juli: Exkursion till några av **Valle härads** kalkrika moränkullar i Højentorp-Drottningkullens naturreservat, under ledning av *Peter Laudon*. Här finns gott om piggtistel; även pukvete, läkevänderot och säfferot utlovas. I området såg Linné för första gången trollsmultron. Eventuellt tittar vi också lite på ogräs i Varnhem, om någon lämplig lokal uppenbarar sig under 2017. Cirka 4 km promenad i ganska lättgången terräng. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Samling vid Botanhuset klockan 8:00 och klockan 10:00 vid Klosterkyrkans parkering i Varnhem; härifrån får vi samåka, det är begränsat med parkeringsplatser vid reservatet. Anmälan senast 21 juli.

Söndag 30 juli: En vandring ledd av *Lennart Sundh* i naturreservatet **Sjöängen**, som sedan länge är känt för sin rika och särpräglade flora. Området är växtplats för den i södra Sverige mycket sällsynta myrbräcken, som blommar i slutet av juli till början av augusti. Sjöängen utgörs av ett björkskogsomgärdat gungflykärr med mosaikartad

vegetation. Stora tuvor av vippstarr möter besökaren nästan oavsett vilket håll man kommer ifrån. Blåsäv växer i de blötaste partierna, tillsammans med dybladbra och sträfsen (*Chara*). Andra arter som vi bör få se är t ex källblekvide, slätterblomma, trindstarr, näbbstarr, ängsstarr, tätört, majviva, vildlin, rosettjungfrulin, kärrspira, snip, tagelsäv, axag, nålstarr och ormröt, liksom mossorna piprensarmossa och trekantig svanmossa. Terrängen är svår och stövlar krävs. Matsäck rekommenderas varmt. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Samling vid Botanhuset klockan 08:00 och vid Slöta kyrka, norr om Vartofta, klockan 10:00. Anmälan senast den 28 juli för den som vill samåka från Botan.

Söndag 6 augusti: Heldagsexkursion på **Onsjö** i Vänersborg ledd av *Birgitta Lindqvist*. Cirka 6 km lättare vandring längs ”Karls grav”, ett vattendrag mellan Vänern och Göta älv. Vi kommer bl a att titta på missne, vitpyrola, knytling, ålnate och det vackert blommande pilbladet. Vi hoppas också få se gullklöver, liten fetknopp, bronsrodgersia och rikligt med kardvädd. För dem som önskar gör vi även ett besök nära Dalbobron för att titta på äkta blåfibbla och kal nyponros. Samling vid Botanhuset klockan 8:15 och kl.10:00 på parkeringen vid Volvo Brandt (Korsebergstrondellen), vid södra infarten till Vänersborg. Anmälan senast 4 augusti till Birgitta Lindqvist (0701-73 62 14).

Lördag 12 augusti: Hällmarker och ljunghedar präglar **Rörö**, som är geologiskt intressant och har en rik och egenartad flora. Guide är *Håkan Olsson* (0706-98 89 15). Vi vandrar över klapperstensfält och släta slipade berghällar. Vi tittar i hällkar efter stinkpaddor och salamandrar. Vi letar efter fyrling, ävjebrodd och lånke i de små gölarna. Finns det någon ostronört kvar? Engelskt marskgräs upptäcktes på norra Rörö 2007 som nytt för Sverige och bör finnas kvar. Vandringen går i relativt lätt terräng men tar tid. Ta med flora, kikare, matsäck och badkläder om så önskas. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Ta buss 24 från Nils Ericsonterminalen till Lilla Varholmen, Vägverkets färja till Hönö Pinan, därefter buss 292 till Burö färjeläge på Hälsö för vidare färd med färja till Knippla, Hyppeln och Rörö, där samling sker ca kl 10:30. Sommartidtabell se www.vasttrafik.se eller *Tidpunkten* (0771-41 43 00).

Lördag 19 augusti: Heldagsexkursion i **Vättlefjäll** ledd av *Lars Erik Norbäck*. Vi har goda chanser att få se knärot, klockgentiana och cypresslumner. Vandringen går först upp mot Gäddevatten, där en fin lokal för knärot finns. Sedan passerar vi ett par förekomster av klockgentiana, förhoppningsvis i fin blom. Vidare öster om Stora Stentjärn till trakterna väster om Orremossen, där cypresslumner växer; längs vägen passar vi på att studera även matt-, rev- och lopplumner. Andra arter man kan hoppas på är myrtilja, klockljung och kambräken. Vandringens längd är cirka 9 km. Glöm inte grova skor och matsäck. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Samling vid Vättlestugans p-plats klockan 9:30. Kör in Kryddnejlikegatan mellan Lövgärdet och Rannebergen. Även busshållplatsen heter Kryddnejlikegatan, ta buss 75 (mot Lövgärdet) från Angered C. Anmälan senast 17 augusti.